ЗАЦВЯРДЖАЮ
Начальнік галоўнага ўпраўлення
па адукацыі
Магілёўскага аблвыканкама
_______________ А.Б.Заблоцкі
"18" кастрычніка 2023 г.

ЗАДАННІ
для правядзення рэспубліканскай алімпіяды па вучэбных прадметах "Беларуская мова" і "Беларуская літаратура"

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА

Дата правядзення: 31 кастрычніка 2023 г.
Час выканання заданняў: 10.00 – 13.00.

IX клас

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

Заданне 1. Да прапанаваных у першай калонцы імёнаў падбярыце тыя, якія адрозніваюцца ад іх адным гукам. Запішыце падабраныя імёны ў другой калонцы, а гукі, якімі адрозніваецца кожная пара імёнаў, у трэцяй.

Максімальная колькасць балаў – 7.

Імя	Імя, якое трэба падабраць	Гукі, якімі адрозніваюцца імёны
Узор: Аліна	Аліса	[н] – [с]
Алег		
Алеся		
Жанна		
Марыя		
Ной		
Улад		
Фёдар		

Заданне 2. У беларускай мове для называння музычных паняццяў выкарыстоўваецца шэраг слоў, запазычаных з розных еўрапейскіх моў. Запішыце літары, прапушчаныя ў гэтых словах на беларускай мове.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Іншамоўныя назвы музычных паняццяў	Пераклад на беларускую мову	Прапушчаныя літары
accordeon (фр.)	акард…н	
adagio (іт.)	адаж…	
castañetas (ісп.)	кастан…ты	
diapasone (гр.)	д…пазон	
diese (фр.)	д…з	
fortepiano (іт.)	фартэп…на	
trio (іт.)	тр…	
Triole (ням.)	тр…ль	
viola (іт.)	в…ла	
violoncello (іт.)	в…ланчэль	

Заданне 3. Унутраная форма слова – гэта прыкмета, якая ляжыць у аснове наймення. Напрыклад, унутранай формай назвы *падснежніка* з'яўляецца тое, што гэта кветка расце <u>пад снегам</u>.

Назавіце расліны, якія маюць указаную ўнутраную форму.

Максімальная колькасць балаў – 7.

Унутраная форма	Расліна
аксамітная навобмацак	
добры меданос	
клейкая, як смала	
мае форму звона	
насенне раздзімаецца ветрам	
першым цвіце ранняй вясной	
улюбёны корм зуброў	

Заданне 4. Фіналь (канцавая частка слова) *-іва* ўласціва словам сучаснай беларускай мовы. Прывядзіце па адным прыкладзе слоў з гэтай фіналлю, якія адпавядаюць акрэсленай у табліцы характарыстыцы.

Максімальная колькасць балаў – 5.

Характарыстыка слова	Слова з фіналлю *-іва*
назоўнік без суфікса	
назоўнік з суфіксам *-ів-*	
прыслоўе з суфіксам *-ів-*	
прыслоўе з суфіксам *-лів-*	
складанае слова	

Заданне 5. Выпішыце са сказаў фразеалагізмы са структурай словазлучэння. Вызначыце від падпарадкавальнай сувязі кампанентаў фразеалагізма і яго сінтаксічную ролю.

Максімальная колькасць балаў – 6.

1. Гасцей з пустымі рукамі ніхто не любіць.
2. Зноў садзіцца на хлеб і ваду нікому не хацелася.
3. За прэстыжную працу трэба трымацца абедзвюма рукамі.
4. Вобраз каханай дзяўчыны днём і ноччу стаяў маладому чалавеку ўваччу.
5. Пасля таго выпадку настаўнік змяніў сваю тактыку на сто восемдзесят градусаў.
6. Яму трэба было падрыхтавацца да экзамену, лёгка сказаць, за адзін дзень.

№	Фразеалагізм	Від падпарадкавальнай сувязі	Роля ў сказе
1			
2			
3			
4			
5			
6			

Заданне 6. Выберыце ў кожным сказе правільную словаформу і запішыце яе ў калонцы справа.

Максімальная колькасць балаў – 6.

№	Сказ	Правільная словаформа
1	Бацька з маці паехалі на кірмаш, і мы доўга чакалі іх *(абаіх, абодвух, абоіх)*.	
2	Ён быў *(вышэй, вышэйшы, найвышэйшы)* за ўсіх хлопчыкаў з класа.	
3	На класнай гадзіне мы гаварылі аб (*кавале, кавалі, кавалю*) і ягонай кузні.	
4	Настаўнік паказаў вучням, як выкопваць карані (*цыкорыі, цыкорыю, цыкорыя*).	
5	Паўтара (*тыдні, тыдня, тыдняў*) таму ў школе прайшло свята беларускай мовы.	
6	Моцныя людзі не баяцца жартаў (*з сабе, з сябе, над сабой*).	

Заданне 7. У Рэспубліцы Беларусь прынята прысвячаць кожны новы каляндарны год якой-небудзь важнай грамадскай ідэі. Перакладзіце на беларускую мову інфармацыю пра 2022 год, ужываючы, дзе трэба, вялікую літару.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Главой государства подписан указ №1, согласно которому в целях формирования объективного отношения общества к историческому прошлому, сохранения и укрепления единства белорусского народа 2022 год в беларуси объявлен годом исторической памяти.

Правительству поручено с участием генеральной прокуратуры, национальной академии наук беларуси, облисполкомов, минского горисполкома разработать и утвердить республиканский план мероприятий по проведению в 2022 году года исторической памяти.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

Заданне 8. Сярод фактаў, звязаных з характарыстыкай літаратурных жанраў, знайдзіце памылковыя і адзначце іх кружочкам.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Жанры	Факты
Апавяданне	1. Як правіла, мае адну сюжэтную лінію. 2. Адносіцца да роду эпасу. 3. Падзеі разгортваюцца на працягу вельмі доўгага прамежку часу. 4. У беларускай літаратуры атрымала распаўсюджанне толькі ў другой палове XX стагоддзя.
Байка	1. Мае павучальны або выкрывальны характар. 2. Адным са структурных элементаў з'яўляецца мараль. 3. Адносіцца да роду драмы. 4. Утрымлівае алегарычныя вобразы.
Паэма	1. Мае сюжэт (расказвае пра важныя падзеі, апявае моцныя характары і інш.). 2. Не атрымала распаўсюджання ў беларускай літаратуры. 3. Часцей вялікі вершаваны твор. 4. Адносіцца да роду лірыкі.

Заданне 9. Трое з пералічаных персанажаў адносяцца да аднаго літаратурнага твора, а чацвёрты з'яўляецца лішнім, ён "прыйшоў" з іншага твора. Запішыце ў адпаведных радках:

а) таго, хто "прыйшоў" з іншага твора,

б) назвы абодвух твораў і іх аўтараў.

Максімальная колькасць балаў – 6.

1. Мульцік, Машэка, Наталька, багаты баярын

Адказ:

а) ____________________

б) ____________________

2. Глечык, Аліндарка, Свіст, Карпенка

Адказ:

а) ____________________

б) ____________________

3. Сцяпан Крыніцкі, Пранцісь Пустарэвіч, Юрый Гораў, Агата

Адказ:

а) ____________________

б) ____________________

4. Цімох Альпенскі, шляхціц Завальня, Харытон Куторгі, Куліна.

Адказ:

а) ____________________

б) ____________________

Заданне 10. Запішыце тры творы пра Вялікую Айчынную вайну, якія вы вывучалі на ўроках беларускай літаратуры, а таксама аўтараў гэтых твораў.

Назавіце шэсць агульных рыс гэтых твораў, акрамя тэматыкі.

Максімальная колькасць балаў – 6.

№	**Назва твора**	**Аўтар**
1		
2		
3		

Агульныя рысы:

1. Тэма – Вялікая Айчынная вайна.

2. ____

3. ____

4. ____

5. ____

6. ____

7. ____

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Начальнік галоўнага
ўпраўлення
па адукацыі
Магілёўскага аблвыканкама
А.В.Заблоцкі
"18" кастрычніка 2023 г.

ЗАДАННІ
для правядзення рэспубліканскай алімпіяды
па вучэбных прадметах "Беларуская мова" і "Беларуская літаратура"

ВОДГУК

Дата правядзення: 30 кастрычніка 2023 г.
Час выканання заданняў: 10.00 – 14.00.

IX клас

Словы

Над намі словы уладараць.
Мы чуем і гаворым іх.
Яны то здружаць, то пасвараць
Сяброў і ворагаў маіх.

Бо словы розныя бываюць.
Адны – агню стрымаюць шквал,
Другія словы забіваюць
Усё жывое напавал.

Ад слова сэрца халадзее,
Праходзяць сон і забыццё,
Ад слова рушацца надзеі,
Ад слова свеціцца жыццё.

Ад слова вырастаюць крылы,
А ў сэрца стукае любоў,
Ад слова прыбываюць сілы,
Дык не шкадуйце шчырых слоў!

А здатным толькі на дакоры
І гучна словамі грымець,
Каб не прыносіць людзям гора,
Было б найлепей анямець.

Сяргей Грахоўскі
1962